

Leeszaal Rotterdam West: 2024 en verder

Wat vooraf ging:

Leeszaal Rotterdam West is een initiatief van bewoners van het Oude Westen. Aanleiding was de sluiting van de buurtbibliotheek. Onze protesten hadden niet geholpen en dus besloten we zelf iets te beginnen: een plek met een hoop goed gesorteerde gratis boeken, ontmoetingsplek en een cultuurbazaar. Dat is gelukt, zelfs meer dan dat. De Leeszaal is van dinsdag t/m zaterdag van 10.00-16.00 uur een gastvrije opwekkende ontmoetingsplek met aardige gastvrouwen/heren, dagelijks drie kranten, spotgoedkope koffie en een hele hoop mooie boeken. Elke week worden gemiddeld 1500 boeken vakkundig geselecteerd, gesorteerd, in de boekenkasten gezet en weer meegenomen. Daarnaast zijn er wekelijks themapresentaties van boeken die ook online worden gezet. De Leeszaal is (co)producent van culturele programma's zoals Literaire Maaltijden, De kracht van Beeldtaal (sinds 2024), Bouwputlezingen (sinds 2024), PuntKomma Muziek, het jaarlijkse Pleinfestival, (taal)Café NL, Toneel Lees Club, NK Poetry Slam Rotterdam, Unwanted Words (sinds 2024), Linux Presentation Days en het Leeszaalprogramma op het Rotterdamse boekenbal (sinds 2024). Daarnaast faciliteren en organiseren we gemiddeld 3x per week bijeenkomsten en evenementen van anderen. Dat doen we met gemiddeld 100 mensen die zich allemaal vrijwillig en onbetaald inzetten voor een plek met ca 25.000 bezoekers per jaar. De Leeszaal is een bekende en gewaardeerde plek geworden, maar ook een (zelf)organisatie, die zich voortdurend blijft ontwikkelen. In 2024 hebben we een keuze gemaakt voor 3 aandachtsgebieden waaraan we in 2025 verder gaan werken.

- *De Leeszaal als zelforganisatie en ontwikkelplek.*

Het is de pioniers (Maurice Specht & Joke van der Zwaard + het eerste bestuur van de stichting E3D) in 2022/23 gelukt om hun taken bij de Leeszaal over te dragen. Daardoor is de organisatie verbreed en versterkt; en daar zijn we best trots op; te meer omdat er vaak van uit wordt gegaan dat het voortbestaan van bewonersinitiatieven sterk afhankelijk is van zogenoemde 'best persons'. We willen de komende tijd op verschillende manieren onderzoeken en in beeld brengen hoe we dat hebben gedaan en hoe de organisatie nu werkt: de uitvoering, het initiatieven en beslissingen nemen op allerlei niveaus, de informele protocollen het afstemmen etc.. En welke houding, kennis en vaardigheden van belang zijn om een bewonersinitiatief verder te ontwikkelen; ook in relatie tot haar (sociale en fysieke) omgeving. Dat doen we voor onszelf. Als iedereen inzicht heeft in hoe de Leeszaal werkt, ontstaat er meer ruimte voor (nieuwe) vrijwilligers om hun kennis en vaardigheden in te zetten en initiatieven te nemen. Als we daar een helder verhaal van weten te maken, kunnen het ook nuttige inzichten zijn voor andere bewonersinitiatieven die de pioniersfase voorbij zijn. Een apart hoofdstuk in dat verhaal zal gaan over de herstel- en ontwikkelingskansen die de Leeszaal vrijwilligers biedt. Het was vooraf niet een expliciet doel van de Leeszaal, maar we merken dat vrijwilliger zijn in de Leeszaal sommigen ook helpt om uit een dip in hun leven, opleiding, loopbaan te komen; of hen simpelweg helpt om aan een baan te komen.

Om aan het basismateriaal van deze verhalen te komen, doen we het volgende:

- Inventariseren en analyseren van de (samen)werkwijze aan de hand van taken, activiteiten en verhalen van alle vrijwilligers.
- Documenteren van de ontwikkeling van vrijwilligers die in een soort tussenfase zaten toen ze bij de Leeszaal begonnen, en analyseren wat de bijdrage van de Leeszaal hierin zou kunnen zijn.
- Ontwerpen van een serie workshops over kennis en vaardigheden die van belang zijn om een initiatief op te zetten en te verbreden.

- *De functie van publieke plek voor anders/kritisch denken (en doen)*

De afgelopen twee/drie jaar (ofwel na 'corona') wordt de Leeszaal steeds vaker gebruikt door groepen, organisaties, onderwijsinstellingen, die een sociale/culturele kwestie aan de orde willen stellen: dakloosheid, sociale ongelijkheid, slavernijverleden en racisme, kinderen en black consciousness, de wooncrisis, de labels in de geestelijke gezondheidszorg, de positie van nieuwkomers/vluchtelingen, het kapen van de digitale wereld door het grote geld, de actualiteit van het feminisme, dekolonisering van de musea, Palestina/Soedan/Oekraïne, gentrificatie en vernedering, het klimaat, de circulaire samenleving, de kracht van zelforganisaties en de noodzaak van 'revolutie'. Soms is de Leeszaal enkel de (betaalbare en aansprekende) locatie, vaker denken we mee over het programma en soms halen we groepen bij elkaar om samen iets te organiseren. Door deze activiteiten groeide de reputatie van de Leeszaal als ontmoetings/discussieplek van mensen die zich met allerlei maatschappelijke/culturele kwesties bezig houden. En daardoor zitten er onder onze nieuwe vrijwilligers nogal wat sociaal betrokken twintigers/begin dertigers en senioren met een activistische staat van dienst. We zijn aan het uitvinden hoe we met deze nieuwe aanwas de sociaal- en cultuurkritische functie van de Leeszaal kunnen versterken. Het afgelopen jaar deden we dat bijvoorbeeld door een Huiskamer Zonder Dak op het plein in te richten in het kader van de Wereld Dag van Dakloze Mensen. En door de actie tegen de afschaffing van de Bed Bad Brood regeling voor ongedocumenteerden actief te ondersteunen.

We willen uitzoeken hoe we alle vrijwilligers mee kunnen nemen met deze ontwikkeling én hoe we er tegelijkertijd voor kunnen zorgen dat we ons niet over de kop werken. Want er komt veel op ons af. Mensen zijn ontevreden/angstig/boos over wat er op allerlei plekken in de wereld gebeurt en het huidige beleid en willen daar iets mee, maar niet iedereen op dezelfde manier. Daarom begonnen we, op initiatief van 2 vrijwilligers, een maandelijkse bijeenkomst over 'de toestand in de wereld' waarin iedere vrijwilliger een eigen thema kan inbrengen. In 2024 hebben we onder vrijwilligers gepeild of er interesse is in een filosofiecursus over waarden en 'Waarde'; een aanbod van een Rotterdamse filosoof. Die gaat in 2025 starten. In de tweewekelijkse regelclub worden alle samenwerkingsverzoeken besproken. En last but not least praten we vrijwel dagelijks met elkaar en met bezoekers over de wereld waarin we leven en hoe zich die verhoudt met wat wij beogen met de Leeszaal.

- *De relatie met het Oude Westen.*

Zonder het (sociaal-fysieke) netwerk van bewonersgroepen in het Oude Westen zou de Leeszaal er nooit gekomen zijn. Omgekeerd is de Leeszaal als plek en organisatie een belangrijke versterking van dat netwerk geworden. Te meer daar het top-downbeleid in de welzijns- en woonsector het voortbestaan van allerlei bewonersorganisaties bemoeilijkt. Bewoners hebben nauwelijks zeggenschap over woningen en wijk. Er is wel geld voor kleine activiteiten met extern vastgestelde doelen, maar weinig structureel geld voor huisvesting en professionele ondersteuning. Tegelijkertijd heeft het Oude Westen te maken met een toename van buitenslapers, verslaafden en dealers, waardoor buitenruimtes onveiliger en toegankelijker zijn geworden. Of zoals we in de wijk zeggen: we zijn terug in de jaren negentig. Bewonersgroepen konden altijd al (zo nodig gratis) gebruik maken van de Leeszaal. Met Podium Oude Westen op de zondagmiddagen proberen we ze echt een podium te geven. Daar zijn we in 2024 mee gestart met vanaf mei 11 evenementen. De komende tijd willen we al doende en denkende uitzoeken hoe we dat verder kunnen ontwikkelen. Daarnaast is de Leeszaal aanjager van activiteiten op en inrichtingsplannen voor het plein en zijn we een doorgeefluik van de ervaringen en klachten van omwonenden

over het rauwe nachtleven op het plein. We willen dat omvormen in een meer gezamenlijk gedragen discussie en activiteit.

Tenslotte: het geld.

De Leeszaal heeft geen structurele subsidie van de overheid en heeft natuurlijk wel vaste lasten, zoals huur, gas/electrica/water, belastingen, verzekering. We hebben een goede relatie met St.Doen en we hebben in 2024 veel donaties gekregen voor het gebruik van de Leeszaal. De organisatie van dit externe gebruik is toegenomen; en daarmee ook de vaste club van vrijwilligers die zich daarmee bezighouden. Op de achtergrond is Ocean Finance (Esther Schulte), die gratis de financiële administratie van de Leeszaal doet, een belangrijke steun in de rug.